

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“,
Poljske ulice št. 10.

O zboljšanju korala v poslednjih 50 letih.

Ni nas volja razpravljati veliko važnost korala; saj je C. Gl. že često pisal o nji. Tudi nočemo govoriti o njegovem propadu v teku časa, zlasti koncem preteklega in začetkom sedanjega veka, ko se je vvažala posvetna glasba v cerkve; ne, recimo „hvala Bogu“ in cerkveno mislečim možem, da se je koralu že za smrt bolnemu v zadnjem času na boljše obrnilo, da se njegova reforma čedalje bolj širi po vsem katoliškem svetu. — Zboljšanje korala se je pričela v Belgiji in na Francoskem. Sledile so jima Nemčija, Avstrija, Angleška, Irska, Amerika in nazadnje tudi Italija. Da nas pa kdo ne razume napačno, bodi takoj tu povedano, da glavna zasluga za to zboljšanje pripada papežema Piju IX. in Leonu XIII. ter kongregaciji za svete obrede. V Belgiji izdajali so že v 4. desetletji našega veka nove koralne knjige za mehlinsko škofijo vsled pobude in pod pokroviteljstvom kardinala in nadškofa Sterckxa. Tudi na Francoskem nahajamo že zgodaj množ, kateri so se marljivo pečali s preiskavanjem korala; omenimo le Choron-a, Fetis-a, Ortiqve-a, Coussemacker-a, Nisard-a, Duval-a i. dr.; vsaki je pisal knjige o koralu. Največ pa je pripomogel k restavraciji korala na Francoskem Dom Guéranger, opat solesmski in vrhovni opat kongregacije francoskih benediktincev. Rojen l. 1806. v Sablé-u (škofije Mans), l. 1827. za mašnika posvečen in profesor v Mans-u, šel je v Paris ter tu v zvezo stopil z Montalambert-om, Lamennais-om in drugimi odličnimi katoliki. L. 1832. pridobil je samostan Solems ter v njem z nekaterimi tovariši samostansko življenje vredil po pravilih sv. Benedikta. Papež Gregorij XVI. imenoval ga je vrhovnim opatom. Umril je l. 1875. Za poživljenje korala ima Guéranger velike zasluge; spisi o cerkvenem petju so nenavadnega pomena, kajti v njih nahajajo se zanesljivi podatki in ponujajo nam gledé liturgičnih pevskih tekstov najboljšo razlaganje*).

Ko je bil Guéranger v svojih „Institutions liturgiques“ l. 1841 lepoto rimske liturgije pokazal, začelo je novo življenje tudi za doiskazovanje korala ne le v Franciji in Belgiji, ampak tudi po drugih deželah. Belgijskega jezuita Lambillott-a (r. 1797. † 1855.) moža slovečega po njegovih raziskovanjih

*) Gl. Kirchenlexikon von Wetzer und Welte, ed. II., zv. 5. str. 1342 i. d.

o branji nevm in o koralu, vzbudil je Guéranger, da je spisal toliko učnega o koralu. Prvi prelat francoski, nadškof Gousset, je imenoval komisijo veščakov v koralu, kateri naj bi po starih virih na svitlo dali „Graduale“; in mnogo spisov o koralu je izšlo. Imenovani jezuit P. Lambillotte je v Parizu l. 1851 izdal svoj „Antiphonaire de s. Grégoire“, t. j. natančen posnetek rokopisa šentgalskega, ki se je smatral za snimek prvotnega gregorijanskega antifonarija. Nadaljevanje njegovih doiskazovanj oskrboval je jezuit Dufour, kateri je l. 1856 in 1857 vesperale in graduale — sad Lambillotte-ovih studij — dal tiskati v Parizu. Komisija za Rheims in Cambrais je izdelala na podlagi montpelliškega in murbachskega kodeksa graduale tiskan v Parizu l. 1850.; abbé Cloët pa ravno tam l. 1863 in 64 zbirko liturgičnih spevov s podučnimi predgovori. Tudi v Belgiji (v Mehliniji, Bruselji in Tournay-i) prišle so na svitlo nove izdaje koralnih knjig, zlasti v poslednjih 20 letih. Lambillotte-ov l. 1751 v Parizu izdani antifonar sv. Gregorija ponatisnil se je l. 1872 v Bruselji.

Pod pokroviteljstvom prijatelja umetnosti, za koral gorečega kardinala Dechamps-a, nadškofa mehlinškega in drugih belgijskih škofov delali so marljivo na koralnem polju Jansen („Les vrais principes du chant Grégorien“) Bogaert, Van-Damme, Lemmens, Gewaert, Tinel i. dr. — Na Nemškem začeli so se baviti z doiskozovanjem koralu sredi sedanjega stoletja, in sicer najprej in najuspešnejši na Bavarskem. Znane so zasluge kralja Ludovika I. kakor za umetnosti sploh, tako tudi še posebej za cerkveno glasbo in koral, znano regensburškega škofa Valentina Riedla prizadevanje za reformo cerkv, petja v njegovi stolnici in škofiji; in kateri cecilijanec bi ne vedel o neumornem trudu in velikanskih glasbenih delih bavarskega glavnega reformatorja, kanonika Proske-ja, katerega je verno podpiral Jurij Mettenleiter in potem duhovnik Schrems. — Memogredé omenim še Smeddink-a, r. 1812, kateri je Janssen-ovo razpravo o koralu iz holandskega na nemško preložil ter tudi apologijo latinskega petja spisal; dalje župnika kolinske nadškofije, Wollersheima † 1865, Hermesdorff-a, Schlecht-a in Schubiger-ja. Poslednji je pisal zoper Lombillotte-a, in njegov „Antiphonaire de s. Grégoire“ in skušal dokazati, da šentgalski antifonar ni oni, ki ga je bil rimski pevec Roman iz Rima na Nemško prinesel. Toraj se je na Francoskem vnela vojska zoper Schubiger-ja; nič čudnega, ker so bili ondi že začeli na svitlo dajati koralne knjige po Lambillotte-ovem antifonaru.

Ako se ne oziramo na to, kar so Papež Pij IX., Leon XIII. in S. R. C. za zboljšanje koralu storili, smemo reči, da so se v Italiji še le kakih 12 let sèm v tem smislu začeli gibati. Sicer ni manjkalo bodril od strani nekaterih škofov, katera pa niso veliko hasnila do poslednjega časa, ko se je vendar začelo malo daniti.

Toda veščaki niso mislili samo na to, da se uvedejo prvotne koralne melodije, ampak obračali so svojo pozornost na njihovo predavanje.

Kar je koralno petje ob dobro ime pripravilo, bilo je to, da so ga pevci okorno vlekli. Tradicija pravilnega popevanja, katera se je bila po samostanih dolgo časa ohranila, — zgubila se je; le za silabični koral, kakor ga je mašnik

pel ali se je pri antifonah rabil, ostale so bile še nekake glavne poteze deklamatoričnega ritma. Na Nemškem so se teh potez precej držali, še preden so arheološke studije posamezna pravila na dan spravile. Na Francoskem trudili so se pod vplivom Dom Gueranger-a, (kateri sicer kot pevec ni bil strokovnjak, a je imel nenavadne vednosti o koralu in njega zgodovini), zopet priti do starega koralnega popevanja.

Drugi benediktinec solesmeski, Dom Josip Pothier, učenec Gueranger-ov, je spisal knjigo: „Mélodies grégoriennes“,*) v kateri daje navod, kako naj se poje koral, posnet iz rokopisov: naj ne bodi težak in okoren, marveč mil in živahen, a brez umetničenja, in kakor sam od sebe naj prihaja iz polnega pobožnega srca — s kratka melodijozen bodi. Na Nemškem, v Avstriji in Belgiji pridobila si je za gojenje korala nenavadno velike zasluge kongregacija beuronskih benediktincev. Marsikdo se z veseljem in hvaležnostjo spominja krasnega koralnega petja, ki ga je čul pri beuronskih menihih ali v Volders-u na Tirolskem, ali v Emavs-u (Praga), v Sekovi, ali morda tudi v Maredsous-u (Belgija) in celo v Beuron-u; vsak boče rad pripoznal, da je še le ondi ljubezen in veselje do koralu zopet dobil ter izpoznal njegovo lepoto. Ni jih malo, katere je P. Ambrozij Kienle, član iste kongregacije, s svojim poukom ali zasebno pri kakem takozvanem „podučevalnem kurzu“ na Dunaji, v Solnogradu ali drugod, ali po svoji „Choralschule“ (Herder 1884) na pravo pot dovedel, kako naj se koral pravilno poje. Kienle, P. Ambrozij O. S. B. roj. v Laiz-u (Hohenzollern) l. 1852, naredil je samostansko obljubo v Beuron-u 1874, postal mašnik 1877; po prognanstvu benediktincev iz Beuron-a, delal je v Emavs-u (Praga) in ko se jim je pred par leti pot nazaj zopet odprla, povrnil se je tudi Kienle v Beuron. Tu moramo še omeniti emavskega opata Sauter-ja, kateri je po raznih krajih podučevaje in zlasti s svojo knjigo „Choral und Liturgie“ mnogo storil za zboljšanje koralu.

V prvi vrsti pa so „Cecilijina društva“ med onimi, kateri so se najbolj trudili koralu pomoči do njegove veljave ter mu zopet pridobiti v liturgiji oni prostor in ono veljavo, katera mu po zgodovini in po pravici gré. Večkrat se je očitalo cecil. društvom, češ da se ozirajo le na večglasno petje, in se ne brigajo dovolj za koral. Toda nemško cecil. društvo, ali kakor se zdaj zove „Cecilijino društvo za Nemško, Avstro-Ogersko in Švico“, irsko in američansko, pa tudi naše ljubljansko, goriško in lavantinsko „Cecil. društvo“ vežejo že po svojih pravilih, in to celó na prvem mestu, kolikor mogoče skrbeti za to, „da se gregorijanski koral povsod goji“. In kdo ne vé, koliko da so prav „Cecil. društva“ storila za razširjanje takozvanih oficijelnih koralnih knjig? da pri cerkvenih opravilih ob društvenih zborovanjih in podučevalnih kurzih koral vselej na čelo postavljajo, da se cecilijanci teoretično in praktično trudijo zboljšati njegovo predavanje in mu v liturgiji zopet pridobiti izgubljena tla. Res, da se je še pred ustanovljenjem „Cecil. društva“ našel tû pa tam kak posameznik, ka-

*) V nemškem jeziku P. Ambrozij Kienle, naslovljena „Der gregorianische Choral, seine ursprüngliche Gestalt u. geschichtliche Uebertieferung 1881; v laškem jeziku benediktinec P. Maver Serafini, 1890.

teri se je tudi pobrinil za koral in da ga še dandanes kak neud goji. Vendar pa smemo trditi, da brez truda cecil. društev taka vse hvale vredna prizadevanja posameznih mož in tudi kakega reda ne bi bila nikakor zadostovala in bi se zanimanje za dober koral gotovo ne bilo toliko razširilo.

Cecilijanci so skrbeli za tudi dostojno spremljevanje koral. Gregorijanski koral je nastal za časa, ko na harmonično spremljevanje še nikdo ni mogel misliti. Kot prosta melodija z ritmičnim vzletom — ne v enakomernih notah — popevan, prav za prav koral ne potrebuje nikakoršega spremljevanja. Toda kakor stvar dandanes stoji, spremljuje se često; v Belgiji, kjer je koral skoro edino cerkv. glasba, spremljuje se skoro vedno in povsod; enako tudi v beuronski kongregaciji. Zato so tedaj cecilijanci teoretično in praktično skrbeli za tako spremljevanje; prišla so na dan obširna dela o harmonizovanji koral, n. pr. „Die Harmonisierung des greg. Choralgesanges“ spisal P. Schmetz 1886, potem Fr. Diebel-ovo „Der musikverständige Organist“ in „Die Kirchenmusik in harmonisierten Gesängen“. V cerkv.-glasbenih časnikih prihajali so članki o načinu harmonizovanja; in najslavnejši cecilijanci, kakor dr. Witt, dr. Haberl, Van-Damme, Singenberger, Könen, Piel i. dr. izdali so taka spremljevanja koral. Pravo načelo jim je bilo to-le: Da se harmonizovanje koral pravilno more goditi edino na podlagi one tonovske sisteme, v kateri je koral sam postavljen, t. j. po sistemi starih cerkvenih tonovskih načinov, kateri so diatonični. Vsi so se držali pravila, da se radi harmonije niti eden ton melodije ne sme spremeniti. Sicer so bili pa eni strožji memo drugih. Dandanes ločimo tri vrste harmonizovanja: Prvi zlagajo spremljevanje popolnem diatonično brez vsake diéze ter dajajo vsaki noti akord (L. Schneider, Van-Damme); drugi pripuščajo semtertje tudi hromatične glasove (Mettenleiter, Oberhoffer); tretji dovoljujejo tudi diézo v spremljevanji, a postavljajo za nekatere figure le en sam akord, da takó petju dadó kolikor mogoče prostosti (Witt, Hanisch, Haberl, Könen, Singenberger i. dr.)

Dalje omenimo še med posameznimi člani cecil. društev, kateri so za gojenje koral v resnici veliko storili, njih prvaka dr. F. X. Haberla, vodjo cerkv.-glasbene šole v Regensburgu. Mož zasluži, da poleg njegovih del poznamo tudi njegovo življenje. Haberl se je rodil l. 1840 v Oberellenbach-u na Bavarskem; postal je glasbeni prefekt v semeniških ter v stolnici v Pasavi; l. 1865 je dal na svitlo svojega „Magister choralis“; 1867—1870 je delal v Italiji študije o glasbi in bil kapelnik v Animi (Rim); l. 1871 je postal stolni kapelnik v Regensburgu; l. 1874 je ondi otvoril cerkv.-glasbeno šolo ter od l. 1882 prevzel njeno vodstvo; l. 1876 je prvokrat izšel njegov „Caecilienkalender“ (sedaj „Kirchenmusikalisches Jahrbuch“); l. 1878 se je lotil velikanskega dela, izdanja vseh skladb G. P. L. Palestrine v 33 zv. folio pri Breitkopf & Härtel v Lipskem. L. 1885 je izšel 1. zv. „Bausteine für Musikgeschichte“; l. 1888 2. zv. „Musikkatalog des päpst. Kapelarchivs“; l. 1888 3. zv. Rimska „Schola Cantorum“. Po smrti nepozabnega dr. Witta prevzel je 1889 l. vredništvo glasbenika „Musica sacra“. Glavno njegovo delovanje poleg tu navedenega velja gojenju liturgičnega petja, koral a

njegov „Magister choralis“ izšel je že v 9. natisu in bil že preložen na angleški, francoski, španski, polski, mažarski in italijanski jezik.

Konečno opozarjamo še na mnoge šole za koral, ustanovljene po članih cecil. društev. Tako n. pr. cerkv.-glasbena šola v Regensburgu, ona v Ahen-u (hiša sv. Gregorija, ustanovil Böckeler l. 1892) v Mehliniji (ustanovila Van-Damme in Lemmens l. 1878), v Lucern-u (ustanovljena pod vodstvom Breitenbachovem l. 1889), orglarska šola cecil. društva v Ljubljani (ustanovljena l. 1877) i. dr. — gojé v prvi vrsti koral.

Gledé reforme koralnega petja velja isto, kar o cerkveni glasbi sploh, namreč: sprožili so jo in podpirali papeži in škofje ter ji tako s svojo veljavo zagotovili uspeh. Oglejmo si najprej nekoliko dotično delovanje škofov, pokrajinskih zborov in sinód. O raznih prilikah in to že sredi sedanjega stoletja, torej davno pred ustanovljenjem cecil. društev, poudarjajo, da je koral pravo, lastno petje sv. cerkve, katero se zlasti vjema s skrivnostmi sv. liturgije ter povzdiguje srca vernikov. Prvo mesto tu zavzema kardinal Sterckx. — Cerkv. zbor v Quebec-u l. 1851 zapoveduje: „Greg. koral, cerkvi lastno petje, katero se po svoji resnosti posebno strinja z veličastvom katoliškega bogočastja, naj dobi pri slovesni maši in pri vesperah zopet svojo pravico“. Zbor Toulonski l. 1850 dovoljuje sicer harmonizovano petje, toda pristavi: „Pobožni in učeni možje koral, pravilno predavan, rajši poslušajo in po pravici mu dajejo prednost pred harmoničnim petjem“. Enako se izraža cerkv. zbor v Bordeaux-ih l. 1850, in zbor v Pragi l. 1860 pravi, da greg. petje jako dobro služi, poveličevati Boga in srca kvišku povzdigovati; in pristavi, da se koral, dobro popevan, nedolžnim in čistim ušesom in pobožnim srcem posebno prilega.

Da bi se koral vstrajno gojil, sklenil je zbor Kolinski l. 1860, da naj se pri katedralnih in kolegialnih cerkvah in kolikor mogoče tudi pri drugih cerkvah zopet ustanové pevske in orglarske šole, da se tako zopet oživi skozi toliko časa pretrgana tradicija sv. petja in se razširjajo po vseh cerkvah prava in sveta načela liturgičnega petja. Isti zbor tudi priporoča, naj bi se zopet vpeljali deški cerkveni zbori, kar je že l. 1850 zbor v Toulon-u, oziraje se na stare cerkvene določbe, zapovedal.

Drugi zbori ukazujejo, da naj se že v ljudskih (župnijskih) šolah splošno poučuje v greg. petji; tako se ne bodo le vzgajali dobri pevski zbori, marveč zgodilo se bode tudi, da se bode deloma vsa krščanska scenja mogla udeleževati liturgičnega petja. V tem smislu je sklepal pokrajinski cerkv. zbor v Cincinnati l. 1861 in veliki ameriški zbor v Baltimore l. 1866.

Dalje zahtevajo najnovejši cerkv. zbori, kakor so brez izjeme že starejši velevali, da naj se gojenci deških in duhovskih semenišč vrlo šolajo v greg. petji. Zbor v Quebec-u l. 1851 zapoveduje: „Vodje kolegijev in semenišč, kateri se s toliko hvalevredno marljivostjo posvečujejo poučevanju in vzgajanju mladine, naj se trudijo, da se bodo gojenci tudi gregor. petja popolnoma naučili;“ isto je določil prvi (1852) in četrti pokrajinski zbor westministerski za Angleško.

Zbor v Bordeaux-ih 1859 celó ukazuje, da se morajo semeniški gojenci po dvakrat na leto iz gregor. koral izpraševati; zbor v Utrecht-u

opominja vse duhovnike, naj se greg. koral temeljito naučé, da jih po slabem petji pohujšano ljudstvo ne bode obsodilo, da niti onih pesmi, katere mašnik pri največjih skrivnostih poje, pravilno peti ne znajo.

Če se zdaj na poslednjih 20 let ozremo, nahajamo toliko razpisov vis. čast. škofov gledé boljšega gojenja koralnega petja, da bi bilo treba skoro vsako drugo škofijo vsega katoliškega sveta navesti, ako bi hoteli vse našteti. V prvi vrsti stojé tu škofje v Ameriki, na Angleškem, Irskem in Francoskem. Tudi Avstrija ni popolnoma zaostala. V navodu, ki ga je nadškofijstvo v Pragi l. 1871 svoji duhovščini o koralu dalo, stoji: „Kot cerkveno ravnilo za kor bodi vporaba gregor. petja, in to v latinskem jeziku po pevskih knjigah, od cerkvene oblasti potrjenih, kakor so: „Graduale, Vesperale, Rituale in Pontificale Romanum“; temu sledé natančneje določbe. Tridensko škofijstvo je l. 1876 zaukazalo: „1. Častita duhovščina naj se trudi, da bode dotične pesmi pri altarji dostojno in natančno po predpisih zvrševala in sploh koralnemu petju pomogla do lastne mu časti . . . Responsorji, ki spadajo k liturgični službi božji naj se pojó koralno z orglami ali brez njih. 2. Pri liturgični službi božji naj se rabi petje v latinskem jeziku“. — V znanem ukazu v. č. škofa v Lincu z l. 1887 stoji koral (kakor je pri enakih škofovskih naredbah že navadno) na prvem mestu: „V razpravo o dopustnosti in vrednosti cerkvenih skladb se koral ne sme jemati. O njem ni nobenega vprašanja in nobenega dvoma, kajti dovolj je znano, da najstarejše in lastito cerkveno petje ter koren vsaktere prave cerkvene glasbe je edini koral, ki se odlikuje po svoji častitljivosti, vzvišenosti in moči od vsacega drugega petja in je tudi za ves katoliški svet pri mnogih liturgičnih činih zapovedan“. Izrečena je tudi želja, naj bi se „Manuale chorale“ nahajal v lasti vsih duhovnikov in glasbenih vodij.

V mnogih avstrijskih škofijah sledilo je besedi in ukazu tudi dejanje. Število duhovskih in deških semenišč v Avstriji ni malo, v katerih se je zadnji čas jel bolje gojiti koral; n. pr. v Gradci, Brixenu, Pragi, Lincu, Solnogradu, Ljubljani itd. Da bi se to tudi že kmalu storilo po avstrijskih c. k. učiteljskih! Res da, ako pogledamo v nekatere nemške škofije — (poučevalni red duhovskega semenišča v Mogunciji nam kaže za l. 1892 naslednje predmete za cerkv. glasbo: splošni pouk o glasbi 1 uro, pevske vaje 1 uro, zgodovina in teorija greg. koral 1 uro, mašnikovo petje 1 uro in poleg tega še praktične vaje za vse oddelke 1 uro) — moramo izpoznati, da smo v Avstriji še zadej.

Dovoljeno naj bode, konečno navesti še dve izjavi v. č. škofov iz najnovejšega časa in sicer eno iz Nemčije in drugo iz Švice. Pri zadnjem občenem zboru cecil. društva v Münster-u oktobra meseca l. 1891 imel je tamošnji škof dr. Dingelstad krasen govor. Ko je bil delovanje cec. društva dobro pohvalil, je nadaljeval: „Toda, brez ozira na te splošne prednosti, ima cecil. društvo do mene še posebno privlačnost. Prav za našo škofijo namreč stavim nanj še svoje lastne želje in nade gledé zboljšanja našega cerkv. petja: želje in nade, radi katerih mi je cecil. društvo nenavadno ljubo in drago. Trdno se nadejam, da se bode z njegovo pomočjo v kratkem času po vsi škofiji pri liturgični slovesni

maši rabil od cerkve predpisani gregorijanski koral; nadejam se, da, kadar dospé vsa škofija do edinosti rimskega obreda, s pomočjo cecil. društva kmalu ne bode nobene, tudi najmanjše vaše cerkve, v kateri ne bi se popeval pri slovesnih mašah ob nedeljah in praznikih primeren in dostojen koral*.

P: č. škof basel-luganski Leonhard je izdal z dné 20. avg. 1891 za svojo škofijo jako podučljiv, temeljit, v 74 člene razdeljen „ukaz o cerkveni glasbi“, kateri o koralu tako govori: „čl. 7. Vodje in cerkv. zbori naj gojé gregor. koral s kolikor le mogočo marljivostjo in pazljivostjo. Ako oni, katerim je nadzorovanje in vodstvo cerkv. petja izročeno, nimajo potrebnih vednosti: svetujemo jim resno, naj se dajo podučiti po cecilijanskih društvenih zborovanjih (katere naj obiskujejo), po uzornem petji škofijskih orglarskih šol in z lastnim proučenjem dotičnih knjig. — Čl. 8. Pred vsem drugim naj se mašniki trudijo, da bodo altarne in vse druge mašniške pesmi natanko po liturgičnih knjigah dostojno in lepo predavali. Zato se bode po naših semeniščih oziralo na to, da se vsakdo cerkv. petja dobro nauči, kakor zahtevajo stari cerkveni propisi. — Čl. 9. Najprisrčnejšé želim, da se vse cerkve naše škofije med sabo in z rimsko cerkvijo popolnem zedinijo in se tedaj za koral oficijelne, od zbora za sv. obrede (pri Pustetu v Regensburgu) izdane pisave poslužujejo. Kadar je treba novih takih knjig kupovati, ne smejo se, kakor je bil že v. č. škof Evgenij zaukazal, nobene druge koralne knjige izbrati, kakor one z imenovanem popevanjem.“ — Istega v. č. škofa lanski (1892) pastirski list za postni čas obravnava enaki predmet, t. j. cerkveno glasbo.

Največega pomena za zboljšanje korala bilo je postopanje v Rimu, zlasti kar sta Pij IX. in Leon XIII. po kongregaciji za sv. obrede gledé koralnega petja tekom zadnjih 25 let ukrenila in takó reformovanje z njegove praktične strani uredila.

Ker je bil Pij V. pri izdanji popravljenega brevirja in misala 1570. l. dodelil neko polajšavo, ostale so mnoge škofije in korporacije pri svoji liturgiji ter pri svojem starem načinu popevanja, kar je je pa oboje od rimskega nekoliko ločilo. Ostal je n. pr. kolinski, mogunški, münster-ski, solnograški i. dr. koral. — Tekom časa pa se je več škofij in samostanov oficijelnemu rimskemu popevanju zopet bolj približalo. Tako je prišlo, da so se do naj-novejšega časa nahajale raznotere izdaje koralnih pesem. Poleg tega so skušali, kakor znano, zlasti na Francoskem na dan spraviti prvotni gregorijanski pevski način z njegovimi bogatimi melodijami po starih pisanih antifonarih. Pri tem delu si je glasbeno raziskovanje, paleografija in glasbena arheologia in tudi umetnost sama marsikaj pridobila in zanimanje za koral je raslo: a do edinosti v petji s temi napori niso prišli, marveč needinost in različnost ste čedalje večje prihajali. In prav zato je zdaj Rim vmes posegel: sv. stolica je namreč sklenila, koralne knjige, katere se od l. 1614 sém oficijelno niso več tiskale, pregledati in na novo izdati. In ker so skoro vse cerkve v novejšem času polagoma tudi pri kanoničnih dnevnih urah rimski obred zopet vsprejele, skušal je Pij IX. tudi gledé liturgičnega petja narediti pol do popolne edinosti z izdanjem novih (oficijelnih) koralnih knjig. Delo je

bilo izročeno kongregaciji za sv. obrede ter v to svrhu posebna rimska komisija postavljena (1869). Komisija pri tem delu ni nazaj posegla v imenovana arheološki preiskavanja o koralu (zakaj da se ni zgodilo, pové dr. Haberl v svojem „odprtem pismu“, Regensburg 1870); ampak odločila se je, izdati *Graduale* na podlagi Medicejskega natisa z l. 1614, kateremu naj se le pridene, česar mu manjka. Antifonar u bil je izbran za podlago beneški tisk z l. 1585 in antverpenski z l. 1611; a obdržé naj se intonacije, ki je ima Guidetti-jev „*Directorium chori*“ z l. 1582. Prišel je torej na svitlo pri Pustet-u v Regensburgu 1873 *Graduale*, l. 1878 pa Antifonar. Vse podjetje je bilo zaključeno s tiskanjem *Ceremoniala episcoporum*. (Vse tri knjige imajo obliko velike póle). Izdaje so bile za avtentične proglašene in živo priporočene. Ko je l. 1871 izšel *Graduale* v priročni obliki, spremila ga je S. R. C. s priporočilom do „vsih vis. častitih škofijstev, in do vseh, katerih dolžnost je gojiti cerkveno petje“. V dekretu z dné 14. avg. 1871. naznanja potem S. R. C. namen tega natisa z naslednjimi besedami: „Kongregacija za sv. obrede priporoča imenovano izdajo vsem preč. škofom, da z njenim vvajanjem po njihovih škofijah dospemo do toli zaželjene edinosti kakor v liturgiji, tako tudi v petji“. Papež Pij IX. je priporočal s pismom dné 30. maja 1873 novo izdajo tako-le: „Priporočamo vsem preč. škofom, kakor tudi onim možem, katere veže dolžnost skrbeti za sv. glasbo, to izdajo, ker najprisrčnejše želimo videti, da se izpolnujejo ne le liturgične določbe, ampak da se tudi gledé petja povsod in po vsih škofijah skrbi za edinstvo z rimsko cerkvijo“. S. R. C. je proglašila 14. apr. 1877 papeževo pismo povsod velavnim, sv. oče Leon XIII. pa je 15. nov. 1878 ponovil besede svojega prednika ter je raztegnil na nadaljevanje celega važnega dela.

Že radi spoštovanja in pokorščine do sv. stolice, ki smo jo ji dotžni, a tudi s praktičnega stališča — ker se dá ložje in krajše zvrševati kakor od francoskih arheologov zahtevani „prvotni“ gregorijanski koral — je silno želeli, da se od sv. stolice avtentično proglašeno in živo priporočano popevanja koral po Regensburški izdaji povsod sprejme. Po prizadevanji veliko v. č. škofov se je to na mnogih krajih Nemčije, Avstrije, Holandije, Angleške, Irske, Amerike i. dr. že zgodilo. Celó v Franciji so jeli tû pa tam oficijelne knjige rabiti; in sv. oče Leon XIII. so P. Santi-ju, profesorju glasbe v vaticanskem semenišču, naravnost zaukazali, koral učiti po „oficijelnih“ izdajah. — Naj postavimo še sém, kar je mons. dr. Schmidt, vrhovni predsednik cecil. društva za Nemško, Avstro-Ogersko in Švico, o tej stvari v 3. št. Fl. Bl. 1892 pisal in čemur vseskozi pritrdimo: „Pri tej priliki z novega poudarjam, da še zmiraj kakor prej ves stojim na tleh oficijelnih koralnih knjig, in to iz mnogih uzrokov, zlasti pa zato, ker jih je nam dala najvikša avktoriteta v sv. cerkvi in ker se dobrote, v cecil. društvu doslej po njih provzročene in deljene, nikakor ne dajo izmeriti in preračuniti“. — —

Pri kraji smo. Naši predniki so navadno konci kake povesti pristavljali besede: „*Fabula docet*:“, ker jim ni bilo le na tem, da so kaj povedali, ampak tudi, da je bilo povedano bralcu v korist. Menda ne bode napak, da se tudi mi iz „zgodovine koralu poslednjih 50 let“ kaj naučimo, da primerjamo

zahteve sv. cerkve, težnje za dostojno službo božjo navdušenih mož ter fak-
tično zboljšanje koralu po drugih krajih s stanjem njegovim pri nas doma.
Ni treba dolgo šteti, da najdemo pri sklepu računa svojega poleg „aktiva“
veliko večja „pasiva“, poleg hvalevrednega truda in nekoliko dobička — grdo
nemarnost in veliki stari dolg, ki se prav nič ne premakne. Govorimo od-
kritosrečno brez podob! — Odkar se je ustanovilo „Cecil. društvo za lju-
bljansko škofijo“, katero si je v prvi vrsti gojenje koralu na svojo zastavo
zapisalo, oživelu je tudi zanimanje za-nj, in to v smislu sv. stolice namreč po
avtentičnih koralnih knjigah. Jel se je po njih poučevati v „orglarski šoli“,
v duhovskem in deškem semenišči; pojo ga čé. oo. frančiškani i. dr.

Morda kdo poreče, da se je koral tudi prej prepeval. Res, pel se je,
à kako? Celó oni, kateri so bili na svetilnik postavljeni, niso poznali cer-
kvenih tonovskih načinov; psalme ločili so sploh v „slovesne“ in „mrtvaške“
in so jih zbirali vsak po svojem vkusu. Da je pri psalmih po več sklepov
ali „finalov“, o tem niti oficijelni gospodje „antifonatorji“ niso vedeli. Kdor
je znal intonovati „Gloria in exc.“ in zakrožiti „Ite missa est de Beata“,
veljal je za dobrega pevca. Da bi bil kdo razun „antifonatorja“, večinoma
četrtoletnika, kako antifono ali kak psalm intonoval, ni bilo slišati. In kako
tudi, ker pravega poduka v koralu ni bilo. Le pred vernimi dušami, božičem
in veliko nočjo zbrali smo se bogoslovci v kapeli, kjer se je poskušal officium
Defunctorum, in Nat. Dmi in heb. Stae na posluš; bogoslovci višjih let so
vodili, prvoletniki pa ž njimi vlekli, kakor je že šlo. In večglasno je moralo
biti, „čez-a“ ni smelo manjkati, le „ciganski“ bas (oktava „cantus firmus-a“)
je bil strogo zabranjen. Gorje mu! — Vsa glasbena teorija (le za prvoletnike)
obsegala je intervale posamnih škálnih tonov; da se je le vedelo, koliko
„kómatov“ je od enega do drugega tona, pa je bilo dobro — dá, izvrstno.
Kaj je „longa“, „brevis“, „semibrevis“, kaj „custos“, e- in f-ključ i. t. d. se
pri tem poduku ni slišalo; dá, reči smem, da četverovoglate note nismo
videli zapisane na šolski tabli. — Vendar pa moramo tudi pravični biti do
koralnih pevcev tistega časa. Marsikdo je prinesel seboj v semenišče več
ali manj teoretične in praktične znanosti o glasbi in na podlagi tega znanja
so se le-ti kolikor toliko kot samouki vežbali v koralu, večinoma po Schlecht-ovi
„Hebdomadi“ ali pa po „Rituale dioecesanum Labacense“ — saj druge ko-
ralne knjige ni bilo dobiti. A tudi ti samouki bili so „rari nantes in gurgite
vasto“. Tako je bilo do pred 30 leti. Koncem 6. desetletja tega veka se je
vsled boljšega poduka koralu na boljše obrnilo; rabiti so se jele boljše knjige
s pravilnim rimskim koralom. A žalibože, mnogo truda je bilo zaman. Mar-
ljivim mladim koralistom, bodočim mašnikom, kateri bi bili radi dobro seme raz-
nesli po škofiji, reklo se je celó z merodanjega mesta ironičnim smehljamem;
„Čemu se tega (raznih psalmskih finalov) učite, saj zunaj na deželi tega ne
bodete nič rabili!“ — In res, ako je mladi kapelan, izurjen v pravilnem
greg. petji, prišel h kakemu pevcu iz „stare“ šole, moral je ali utihniti, ali
ukloniti se „častitljivi navadi“ i. t. d. Čemu razpravljati take in enake ža-
lostne slučaje? — Saj so ti gotovo znani. Opozoriti treba le na bilje po
kakem duhovniku, ali na popreb njegov, h kateremu prihajajo iz vse dekanije
sobrati, stari in mladi, da mu izkažejo zadnjo čast in ljubezen. Kako se pri

takih prilikah poje n. pr. „Libera“? Kolikor grl. toliko melodij; vsekako pa mora prodrati spakadran napev po „Rituale Labacense“. Dà, ta rituale je ona velikanska skala, katera se je nam zavalila na pot koralnega pelja pred 50 leti, ko so se drugod začeli dramiti iz dolgoletnega spanja; ob ti skali razbije se blaga volja in trud mladih duhovnikov in orglavcev ter na nji uniči skoro ves sad večletnega koralnega poduka v semenišči in orglarski soli; s kratka, on pri nas v prvi vrsti ovira — zboljšanje korala.

Prijateljski list

o zasebnem glasbenem pouku sedanjega časa.

Z. D. konci julija. — Gospod vrednik! Šolske počitnice imamo, Vi in jaz. Čestokrat že ste me dregali, naj Vam kaj pošljem za C. Gl., prepustivši mi samemu izbrati primerno stvarino. Vem sicer, da tù odbrana ni s strogo cerkveno-glasbenega stališča, vendar pa sem prepričan, da je v tesni zvezi z nazori in nameni, ki jih ima Vaš list kot glasilo cerkv.-glasbenega društva. Namenil sem se nekoliko razpravljati vprašanje, kakšen da je dandanes glasbeni pouk v domačem krogu, dobro vedoč, da ravno ta pouk že otroke odtuja je pravi glasbeni umetnosti in tedaj tudi pravi cerkveni glasbi. Da bi le tako ne bilo!

Od merodajnih strani prihajajo tožbe, da neizmerno velika večina naših glasbenih diletantov nikdar ne dospè „do glasbe“. — Zakaj? — V prvi vrsti je krivo to, kakor mora vsak veččak pripoznati, da je glasbeni zasebni pouk postal, kolikor mogoče enostranski, goli klavirski pouk. Poleg tega se tak pouk mnogokrat daje na jako neukreten način, ker se milovanja vredni učenci leta in leta mučijo z najnevkusnejšimi, najtrivijalnejšimi drobtinami.

Kaj pa mislijo večjidel glasbeni lajiki, kadar govoré o glasbenih studijah? Ali ne mislijo le na igranje maršev, reverij in na slično brenkanje? V obče je nas preplavila dandanes taka plitva glasbena literatura, da je v prejšnjih časih niti slutili niso. Ena sama sonata starega, dobrovoljnega očka Haydn-a, ena sama sonata Mozart-ova ali Clementijeva — o Beethoven-u niti ne govorim — je brez vse dvojbe več vredna, kakor visoki kupi takozvane „salonske“ glasbe. Bogu pa bodi potoženo, da se marsikateri dobro nardarjeni učenec brez svoje krivde iz „glasbe“ take vrste nikdar ne izkobaca.

Mnogo jih je, kateri ta plevel z vso resnobo smatrajo za znamenje bližajočega se glasbenega propada. Sicer méni nek znan glasbeni pisatelj, da se bode ta plevel že dal zopet zatreti brez posebnih težav; češ, da je nemško „glasbeno založništvo“ s ceno izdajo klasikov že zdaten lek preskrbelo. Mogoče. Drugo pomoč, pravi dalje, pa moramo, se vé da, pričakovati od glasbenih učiteljev — in jaz se vsojam še pristaviti: in od razumnosti starišev! Večji del je namreč že prvi klavirski pouk odločilen za ves glasbeni razvoj otroka. Zato je pa tudi osodepolna zmeta od strani starišev, ako mislijo, da za začetni pouk že zadostujeta najcenejši instrument in najcenejši učitelj. Prav tej zmoti moramo pripisati, da igranje na klavir pri tisoč in tisoč učencih nič drugega ni, nego brezsmiselno otro-

čevanje, pri katerem duh in srce taka siromaka ostaneta, da vzbujata pomilovanje pri vsakem pametnem človeku. In kdor je bil kdaj v svojem življenju nesrečna žrtva takega glasbenega otročevanja, bode pritrčil francoskemu pisatelju Laprade-u, kateri vedno primnožbo glasovirov imenuje glasovirsko kugo. V jako šaljivi obupnosti obžaluje, da je natančno statistiko tega instrumenta radi vedne njene prirasti prav tako težavno sestaviti, kakor statistiko trtne uši. V vsaki hiši večjega mesta nahaja se toliko glasovirov, kolikor družin. Koliko trinoštvo! Vsak z delom obložen mož ima klavir nad glavo, klavir pod nogami, klavir ob desnici in levici, in tolčenje po klavirji mu doni tudi skozi odprto okno na mučena ušesa. Razjarjeni pisatelj zahteva, da se glasoviri na vsak način morajo obdačiti; dvomim pa, da bode parlament kedaj kaj takega ukrenil — ne francoski, niti avstrijski.

In vendar, gospod vrednik, bi jaz Laprade-a in njegove sotrpine v Parisu, na Dunaji in drugod rad prepustil njihovemu obupu radi množenja glasovirov, da le ono ne škoduje naši ljubi mladini. Toda vprašam zdaj: Ako sta sinček ali hčerka kot plod večletnega igranja konečno edino to dosegla, da znata petero ali desetero točk one znane lahke robe preigravati — kateri pametni človek bi teh revčkov ne miloval iz dna svojega srca? Obilno denarja, na ta način brez koristi zavrženega, tu še v poštev ne jemljem; a kolika in za prihodnost važna zmota je misliti, češ, da je za glasbeno umetnost in zlasti za igranje na glasovir vsak človek sposoben, dasi tudi se za vsako drugo umetnost zahteva nekaka naravna nadarjenost! Otroku pa, ne da bi ga bil prej gledé njegove glasbene nadarjenosti kak veščak preskusil, vzamejo mu najlepše ure njegovega mladega življenja; ure, katere bi z igranjem in skakanjem po vrtu ali dvorišči za duha in telo veliko bolje izkoristil; vzamejo mu te zlate urice, da mu jih pri klavirji siloma na mučni način pokvarijo.

Dalje! Kaj pa je to posebnega, ako otrok nekaj maršev, polk, valcarjev in druge slične sodrge igrati zná? Gospod vrednik, saj veste, da se ne navdušujem za igranje na lajno; toda reči moram, da tak instrument ako je dober, veliko rajši poslušam, nego kak pokvarjen trivijalen salonski komadič na glasoviru, in zlasti, ako se „umetnik“ z lajno tako nekako postavlja, kakor kapelnik kake „turške bande;“ to ni le za ušesa, ampak tudi za oči kaj. — In kako nezdrava dušna hrana je ono glasbeno otročevanje za mladino? Jako pripravno je, otópiti plemenita čustva ter prouzročiti, da je mladi duh čedalje manj občutljiv za plemenite glasbene umotvore. Pri vsi ti glasbeni bedi, katera je v podobi „salonskih skladb“ naše družine poplavila — pri vsem tem (še enkrat rečem) v najneugodnejšem slučaju srce nič ne pridobi, a tudi plemenita glasbena umetnost se ponižuje do prazne igrače brez vsega pomena, katera mlada srca splahniti in pravi umetnosti odtujiti mora. Saj umetniška navdušenost tvoriteljev takih „opus-ov“ pri njihovem delu gotovo ni vodila; ne, nagibe takih skladateljev moramo, kakor znano, prav nizko iskati.

Oj kako bi se stara pagana Plato in Aristoteles čudom čudila, da moreta pregledati glasbeno listnico mnogih naših otrok! Kako bi strmela, da resne, izborne skladbe glasbenih prvakov, dela polna prave poezije in ple-

menitega duha v mnogih hišah lepo vezana pač glasbeni repertoar kinčajo, a za drugo rabo niso! In kako bi sodila o mravstveni resnobi naše dobe, da si ogledata glasbene zbirke za „petje in glasovir!“ Saj je že Jean Paul, katerega še nikdo ni štel med svetnike, po pravici tožil, da nekatere matere svojim hčeram pripuščajo prepevati take pesmi, kojih besede glasno in in javno brati bi svojim otrokom nikdar ne dovolile.

Toda treba, da končam svojo, do sèmlje bolj negativno razpravo, in dovolite mi še, da smem prav ob kratkem nekoliko pozitivnih nasvetov dati, kako naj bi se naša mladina v vajala v glasbo:

1. Napred, menim, naj se izbere v resnici spreten glasbeni učitelj, kateri je zmožen bodočega učenca gledé prvotnih glasbenih darov preskusiti in — ako je nadarjen — dobro poučevati. Ako pa manjka darov, tedaj imejte usmiljenje z otrokom in nikar mu ne kratite zlate pomladi življenja s trpinčenjem pri glasoviru. (Konec prih.)

Gradualia, Tractus et Sequentiae pro Dominicis et festis, etc.

Zl. Ant. Foerster, op. 54.)*

Človeški duh se javi po umstvenem delovanju v raznih vednostnih in umetnostnih strokah. On ne sme nikdar mirovati, marveč teži po vednem spopolnjenju. Ako se drži zdravih načel in ima za podlago večno resnične zakone lepega in dobrega, tedaj je mogoč najlepši napredek, bliža se v spoznanju in hotenju večnemu idealu, ki je Bog. Človeško delovanje je tem uspešniše, čimbolj človek deluje po zistemu in se otrese malenkostnega duha. Tudi Slovenci smo spravili na dan lepo vrsto del vednostne in umetnostne stroke; vendar se kaj rado kaže v našem delovanju, da smo majhen narodič in da nam še manjka tistega velikega duha, ki se povspne čez domače obzorje. Naša dela služijo večinoma le začasnemu interesu, sedanjim potrebam; z drugimi besedami: zistema manjka. Tudi v glasbenem obziru ni bilo boljše. Cecilijino društvo je sicer uvedlo zistem, a ne poprimemo se ga radi. V tem se javi malenkostni duh. Bodimo konkretni! „Cerkveni Glasbenik“ je prinašal v svojih prilogah marsikako dobro zrno, a celo delo je tako razkosano in raztreseno, da ga ni moč spoznati. Skrajni čas je bil, da se je nastopila druga sistematična pot. To je storil „Glasbenik“ lanskega leta, ko je jel prinašati gradualia za celo cerkveno leto. A kar smo slutili, to se je zgodilo. Orglavci so jeli javkati, čemu to? Treba nam je dobrih slovenskih pesni, kaj čemo s temi gradualii? V tem se je pojavil pravi slovenski malenkostni duh, ki ni mogel vstrpeti konsekventnega celotnega delovanja, marveč si želel drobnarij, ki se pozgubé, pozabijo, založe. Pesmic izdajajo, hvala Bogu, naši skladatelji po več zvezkov na leto; da bi jih cerkveni predstojniki le kupovali in orglavci izvrševali. Celotno delo obelodaniti pa razume v sedanjih razmerah le društvo. To se je zgodilo.

Gosp. stolni kapelnik A. Foerster je imel zbirko gradualijev za vse večje praznike cerkvenega leta in podpisani ga je v neki seji cecilijinega društva krepko nagovarjal, naj je izla po „Glasbeniku“. Dancs imam zbirko dokončano pred seboj; ona obsega 76 strani. Gradualia so zložena za 4glasni mešan zbor, lahko se pa tudi pojó enoglasno z orglami. Vrednost jim zviksuje to, da so vporabljeni na premoznih krajih koralni motivi, popolnoma v smislu določil sv. stolice, ki razglašá glasbeno delo za tembolj pripravno za cerkev, čimbolj se naslanja na koral. Posebnost gradualov pa poviksujejo falsi bordonii, to je recitovanje v četvero-glasnem akordu, vsled katerega se v kratkem času spoje celi graduala ali tractus, ne da bi se oviral celebrant v nadaljevanju liturgičnih aktov. Dasi so spevi, naslanjaje se na koral, zares duhá cerkvenega, vendar je Foersterjeva muza ohranila svojo originalnost in vedla koralne motive spajati z modernimi pridobitvami harmonije. To povem v tolažbo tistim, ki si

*) Iz „Slovenca“ št. 164.

morda mislijo: No, cecilijanski dolgčas je, drugega nič. Ne takó; gradualia so polna življenja vsak stavek iznenadi z novege. Posebne vrednosti so gradualia tudi radi tega, ker na mnogih mestih pridnega orglavca vpeljujejo v polifono glasbo; ne da bi polifonijo gnali do skrajnosti, do gole teorije, marveč da bi duha polagoma dvigali do višjih umetnostnih oblik. In ko človek enkrat okusi to hrano, ne diši mu več sama homofonija.

Sedaj imamo celotno zbirko. Nismo več v zadregi, kaj naj bi izbrali za graduate prihodnjega dne; Foersterjev gradualnik v roke, pa smo domá. Gosp. Foerster je preskrbel poseben natis, op. 54 kr., in ga prodaja iztis po 1 gld. 50 kr. Po mojem mnenju morala bi ta gradualnik imeti vsaka cerkev, v kateri se obhaja liturgična služba božja; s tem se izpodmaknejo orglavcem vsi izgovori, češ: nimam, ne morem; in tako znano enkrat doseči liturgični ideal, ki sem ga pred tremi leti popisal v „Glasbeniku“, ki je v tem, da se kor v vsem zlagla z misalom.

P. Hugolin.

D o p i s i.

Iz Ljubljane. Izrekla se je že čisto želja, naj bi cerkveni pevovodje redno pošiljali C. Gl-u spiske onih skladb, katere so zvrševali njihovi zbori. Utemeljevala se je ona želja s tem, da se iz takih spisov vidi napredek gledé cerkv. glasbe ter so tako drugim zborom v spodbudo. Podam torej čč. bralcem glasbeni repertorium **mestne župnijske cerkve sv. Jakoba.**

Maše so se pele naslednje:

Missa in hon. s. Caeciliae auct. Ant. Foerster. — Missa tertia in M. duodecima auct. Mich. Haller. — M. in hon. s. Antonii Pad. in M. in hon. s. Bonifacii zl. I. G. Zangl. — M. in hon. s. Caeciliae zl. A. Kaim. — M. in hon. s. Kunibert zl. Rampis. — Preismesse in M. brevis in D zl. E. Stehle. — M. in F zl. Fel. Uhl. — M. tertia (C moll) in M. quarta (F moll) zl. M. Brosig. M. in F dur, M. in B dur zl. L. B. Benz. — M. in hon. s. Caeciliae, M. vocalis in hon. s. Vigilií, M. in D dur op. 103. zl. Fr. Schöpf. — M. in hon. s. Caeciliae, M. in hon. s. Luciae zl. dr. Fr. Witt. — M. in hon. B. M. V. zložil I. Schweizer. — M. in D dur zl. Kempter. — M. in F dur op. 20 zl. Jos. Hanisch. — M. in A dur zl. Fr. Könen. — M. in hon. B. M. V. zl. Jak. Blied. — M. in D moll zl. Horák. — M. Tota pulchra, M. in hon. s. Josephi zl. P. Ang. Hribar. M. op. 13. zl. Greith.

Vloge pri slovesnih mašah se pojejo iz „Liber Motetorum“ od G. E. Stehle-ja, iz Wittovih in Brosigovih zbirk, iz prilog C. Gl-a, iz Nikel-nove zbirke „Lauda Sion“, Gradualia, Tractus in Sequ. zl. Ant. Förster in Gradualia zl. Leitner.

Introitus in Communio koralno s spremljevanjem orgel po Haberl-Hanischu.

Pri tihih mašah rabimo „Cecilijo“; priloge C. Gl-a; I. zv. „Slava Bogu“ zl. P. Ang. Hribar & P. Hug. Sattner; „Obhajilne pesmi“ zl. P. Hug. Sattner in vse izdane napeve P. A. Hribar-jeve.

Pevski zbor šteje 6 sopranov, 5 altov, 4 tenorje in 4 base; deloma tudi več. — Da ta pevski zbor kolikor mogoče zadostuje svoji zelo težavni nalogi, imamo se zahvaliti v prvi vrsti veleč. g. mestnemu župniku, častn. kakoniku Jan. Rozman-u, kateri vsestransko podpira, da se more petje po cerkvenih določbah zvrševati. (Vredništvo pristavi: In g. vodji L. Belar-ju, ki z bučelno marljivostjo nabira gradiva in že toliko let vstrajno vežba pevski zbor.)

V cerkvi presv. srca Jezusovega (v Ljubljani) pa se je pelo tekom tega leta pri slovesnih sv. mašah to-le:

Preismesse „Salve Regina“, in missa brevis zl. Stehle. — M. „Stabat Mater“ zl. Singenberger. — M. in hon. s. Caeciliae zl. Ad. Kaim. — M. secunda zl. Arnfelder. — M. sexta zl. M. Haller. — M. in hon. s. Josephi in „Tota pulchra“ zl. P. Ang. Hribar. — Kind-Jesu-Messe zl. Schweizer. — Poleg teh figuralnih maš tudi koralna „Missa solemnis“.

Gradualia in festo ss. Nom. Jesu, Dom. Passionis, Dom. Resurrectionis, Feria II. post Resurr. — vse zl. Ant. Foerster. — Grad. in f. ss. Trinitatis zl. Pirnat; in Epiphania

Dmi zl. Carli; in Nativ. Dmi zl. D. Fajgelj; in f. Cordis Jesu, ad missam „Dilexisti“ zl. dr. Fr. Witt.

Alleluja et versus; in f. Ascensionis, Dom. Pentec., feria II. post Pent. zložil Ant. Foerster.

Offertoria: in festo ss. Nom. Jesu, „Justus ut palma, Inveni David“ zložil Ign. Hladnik. — In f. ss. Trinitatis, zl. Burgarell. — Ad missam „Dilexisti“, in f. s. Stephani Protom. zl. dr. Fr. Witt. — Veritas mea, Constitues eos zl. J. Lavtižar. — In Dom. Pentec., in f. ss. Cordis Jesu, zl. Stehle.

Poleg tega še: Te Deum, zl. Palestrina; Vexilla regis zl. P. Hug. Sattner; Pange lingua zl. Palestrina in Kokošar; Verbum supernum z. dr. Fr. Witt; Lauda Sion zl. Piel; Adoro Te zl. Ett; Anima Christi zl. Thielien; Jesu dulcis memoria, Domine non sum dignus zl. Knaupp; Discite a me zl. M. Haller; O Deus, ego amo Te zl. Kothe; O bone Jesu zl. Palestrina; Ave Maria zl. Wesselak; Ave maris stella zl. P. Ang. Hribar in Iv. Pogačnik; Haec dies zl. Zangl.

Introitus in Communiono, koralno po Graduale Romanum comit. organo po Haberl-Hanischu.

Gledé mašnih tekstov, bodisi „Ordinarium Missae“ ali spremenljive pesmi (introitus, graduale, offertorium in communiono) smé se reči, da se je pevski zbor vestno držal ukaza: „cantetur, sicut jacet in missali“. (Naj bi bilo povsod tako! *Vredn.*)

Za tihe maše rabile so se pesmi iz „Cecilije“ in iz prilog Cerkv. Glasbenika.

Ves tu navedeni repertoir zvršujejo deklice iz Lichtenthurn-ovega zavoda. Ako pomislimo, da so te pevke v najnežnejših letih ter zavod 14—15 let stare zapuščajo, lahko rečemo, da je pri taki menjavi izvežbanje ne le težavno, temuč jedva zmagljivo. Le uzorna disciplina, katera v tem izvrstnem zavodu vlada, pripomore, da se toliko doseže; posebno blagodejno vpliva vzajemno pospeševanje od strani cerkvenega predstojništva. Treba še vedeti, da tamošnji orglavec ne vežba sam pevk (to težavno à hvaležno delo pripada g. vodji L. Belarju *Vredn.*), in da pevke ne pojo na koro, ampak spodaj v cerkvi blizu velikega altarja; zato smemo reči, ker se zgorej navedene večinoma težke skladbe vrlo dobro zvršujejo, da to priča o spretnosti g. orglavca in njegovega zbora. — Naj bi si pač vsaka šola prizadevala cerkveno petje v tem smislu gojiti! Potem bi bilo tudi več vneme za sv. glasbo med ljudstvom in cerkev bi imela povsod dovolj pevskih moči, gotovo nič manj, kakor jih dandanes šteje posvetno petje.

Z Gorenjskega meseca junija.*) Dne 31. maja t. l. vlegel se je k večnemu počitku blagi in zaslužni župnik v Šmartnem pri Kranju č. g. Anton Klemen. Pokojnik je — dasi zasebno skromen — pač zaslužil, da bi se ga bil spominjal kak domač list. Ker pa doslej zanihan zasledujem v tem obziru naše liste, spominjaj se ga Ti moj dragi „Glasbenik“. Zakaj Glasbenik? Župnik Klemen ni bil pevec, ni bil muzikalično naobražen mož, a — ljubil je lepo petje, ljubil cerkvi dostojno petje in v to svrhu storil več, kot bi bil kdo od njega pričakoval. Že v Smedniku je storil mnogo v izboljšanje cerkvene glasbe — toda Šmartin ga o tem obziru ne bo pozabil z lepa! Da odkaže resne prostore na koro resnemu cerkvenemu petju, pokliče za organista velenadarjenega in gorečega g. Mih. Mohorja k sebi v Šmartin. Treba je bilo tedaj marsikaj potrpeti; toda potrpežljivi gospod se ni zmenil zato, trdno prepričan, da dobra stvar, za katero je deloval, mora konečno roditi sad. In rodila ga je stotero! Šmartinski kor daleč nadkriljuje marsikak cerkveni zbor. Organistov fini okus, cerkvenih pevkinj in pevcev priznana vnema — vse to dovedlo je ta kor do enega izmed prvih na Kranjskem. Ne bom se spuščal v oceno raznih produkcij Šmartinskega kora — naj zadostuje, če rečem, da so prekrasno peli o Binkoštih skoro vso slavnostno mašo Försterjevo, zloženo o priliki cesarjevega obiska naše dežele. Kdor je videl to skladbo, vé, kaj zahteva. O vrlo izvežbanem tem koro nam je pričal tudi slovesni pogreb župnika Klemena. Pelj so čveteroglasno Försterjevo „Missa de Requiem“ iz „Glash.“ in najnovejši „Dies irae“ P. Angelika tako dovršeno, da so se močje, naši glasbi sicer nasprotni, kar divili. Za istino, kdor je slišal to petje, mislil je, da je v kaki stolnici, a ne na kmetih . . .

*) Lepa hvala! Že zadnji list bi bil prinesel, da ni bil že stavljen. *Vredn.*

Tudi moški zbor ravno tega organista, obstoječ iz samih domačinov, je nastopil ob tej priliki ter zapel tri žalostinke tako ganljivo, da je zajokalo marsikatero srce in oko. Slišal sem po mestih slovečih zborov mnogo, a razložka nisem našel — pač — tu je čutilo tudi srce, a drugodi . . .

Vrli pevski zbor Šmartinski in njega voditelj — organist le tako naprej v probujo po-božnega življenja in v veselje pokojnega župnika, ki te sluša prav gori v rajске višave!

Iz Medvedjaka nad Mozirjem. „Zopet tožba in tarnanje!“ morda porečeš, dragi bralec, ako ti je znan kot, iz katerega pišem, znane okolnosti našega okraja gledé cerkv. petja. A prosim Te, ne plaši se in preberi moj list in poslušaj moje „tarnanje“. Vem sicer, da veliko ne bode pomagalo ali celó nič ne; rad bi le dal dušek svojemu srcu, da mu polajšam bol po nemškem reku „getheilter Schmerz ist halber Schmerz“. Oj kje smo še tú na Spodnjem Štirskem, ako primerjam tukajšnje cerkv. petje z idealnimi nazori, ki so jih nam vcep-ljali, ali pa s tem, kar C. Gl. poroča iz drugih krajev. Pravo cerkv. petje, kolikor ga je, se popolnem zgubi med ljuliko trivijalnosti.

Kedo pa je zasejal na Štajerskem med cerkveno glasbo to ljuliko? Na to vprašanje bi se dalo govoriti mnogo; ker bi ga pa rad ob kratkem rešil, naj mi zadostuje to-le:

Po mojih mislih — in tudi po mnenju drugih somišljenikov mojih — je je veliko zasejal takoiimenovani „Cerkveni Orglavec“ izdan leta 1884, kateri pa se že v svojem predgovoru debelo laže ko pravi, da je namenjen v splošno potrebo č. duhovščini in orglavcem. Ne bodem se spuščal zelo v kritiko, ampak le omenim, da je „Cecilija“ — tako lepa in v pravem duhu urejena pesmarica — izšla že leto popred. V njegovem predgovoru se tudi bere: „Več edinosti v petju in prebiranju na orgljah vpeljati je torej poglaviti namen Cerkv. Orgl.“ Zares prav lep namen ima „Cerkv. Orgl.“ pa kaj, — ko človek prebira predgovor, se mu srce od veselja smeji, v duhu preustrojbo cerkvenega petja gleda in nekako sliši glasove, kateri mu donijo po lepo ubrani harmoniji. Komaj pa obrne nekaj listov, se mu že polagoma okus tega petja in njegova harmonija studita. Jeza človeka pograbi, ko vidi, da je bilo tako nepravilno delo, katero nima ne krvi ne mozga — o duhu nití ne govorim — pa še l. 1884 — ko je že vendar bilo dosti drugih, veliko boljših cerkvenih pesmi — na svitlo danih. Res čudna podoba jalovega „orglavca!“ Pa pustimo to; kar je na svitlem, je na svitlem, bodisi tudi tako marogasto, kakor dimnikar ali močarad.

Druga napaka gledé cerkvenega petja na Štajerskem je ta, da nismo edini v koralu. Kaj je koral, to vsakdo lahko vé, ako le bere „Cerkv. Glasb.“ Sveta cerkev je edina in njeni nauki so zmiraj eni in isti. Ravno tako bi moralo biti koralno petje enako t. j. da bi se n. pr. vsaj „Libera“ povsod enako pel, ne pa, kakor je navada, čisto po domače, kakor je v našem ritualu; — in da bi se še tako pel!

Tudi se po nekaterih farah ne obhajajo polnočne molitve o božiči kakor tudi v veliko-nočnem tednu ne, kar je — seveda — obžalovanja vredno; s tem se prezira liturgija i sv. obredi, in se s takim opuščanjem verno ljudstvo pohujšuje.

Nekateri se izgovarjajo, da ni moči; drugi zopet, da ne znajo. Prvi vzrok je nekako piškav. Mislim in tudi smem trditi, da psalme peti zna vendar vsaki g. duhovnik kakor tudi organist. Vsaj tirjati bi se moralo od obeh. Obžalovanja vreden je pa drugi — žalibože resnični izgovor — da ne znajo; in škoda, da je taisti v naši vladikovini tako vdomačen. Zeleti je le, da bi prišla kmalu doba pravega, pravim pravega mišljenja o cerkv. petji tudi pri nas. Dokler pa se ne bode z višjih krogov začelo na to gledati, kakor po drugih škofijah, se bomo še zmiraj zaletavali enkrat naprej in enkrat nazaj.

Važna stvar za nas organiste je pa ta, da bi se posnemala resolucija 3 občnega zbora „vestfalske katoliške učiteljske zveze“ v zadevi orglarskih služb, oziroma plače organistov, katera slóve: „Gledé na to, da na mnogih krajih zboljšanje orglarske plače z okoliščinami sedanjega časa enakomerno ne koraka, naj se po pripravnem potu naprosijo vis. čast. ško-fijski ordinarijati, naj oni blagovolé uplivati na posamezne srenje, da se ta stvar dobro u-ravna“. Prečastisi g. duhovniki dobro premislite te pravične in resnične besedice in poskušajte, potrebno ukrepati, da ne bomo organisti po deželi tako odvisni od gospodov, katerim je cerkvena glasba deveta briga in kateri še malokedaj v cerkev gredó. Drugič pa tudi, kako je vendar organistu hudo, od svoje že itak zelo pičle službe še po verhu za svoje denarje potrebne note preskrbovati, pevke honorirati i. t. d.!

Zares, moj dopisek je poln žalosti in taramanja; a ko pa pogledam na nekatere organiste v Savinjski dolini se mi pa zopet srce ohladi, ko vidim navdušenost pri ondodnih organistih. Čeravno imajo z menoj vred jako pičle službe, pa se vendar pri vsem tem trudijo za povzgligo cerkvene glasbe in žrtvujejo svoje moči v njen prosep. Vprašam: Kedo pa nas spodbuja k temu napredku? Seveda prvič naša lastna volja, ker človek mora v vsakem stanu moliti, delati in trpeti; drugič gre pa na cerkveno-glasbenem polju posebna zahvala nekaterim gg. duhovnikom, kateri se v resnici trudijo za teptano cecilijansko idejo v vsakem oziru, katerih delo je tudi — rekel bi — blagoslovljeno. A žalostneje je ondi, kjer je vse eno, se li poje dobro ali slabo, samo da se poje; kako? to nikomur ni uar. Blagor organistu, kateri ima duhovnika ob desnici!

Te vrstice sem spisal le v prevdarek, ne pa zato, da bi ž njimi koga žaliti hotel; vse pa naj bode v proslavo in povzgligo cerkvenega petja in v čast sv. Cecilije.

Savinjski Gozdostav.

Razne reči.

— Dne 13. julija t. l. bila je, kakor smo bili v zadnjem listu naznanili, „javna“ preskušnja v orglarski šoli. Učenci so se dobro obnesli in radi konstatujemo napredek. Le žal, da se gg. cecilijanci za stanje te šole tako malo brigajo, kajti razun v. č. g. predsednika in treh izprasujočih učiteljev ni bilo — nijednega.

Imena letošnjih abiturjentov so: 1. Benda Anzelm, 2. Čadež Jakob, 3. Černivec Frančišek, 4. Čirič Ivan, 5. Kamnikar Josip, 6. Klančnik Frančišek, 7. Ošabnik Alojzij, 8. Sterniša Peter. Za orglarsko službo sposobnih bilo je spoznanih šest; eden sposoben s pristavkom „manj za velike maše;“ eden nesposoben.

— V Pragi priredi tudi letos „Obecná Jednota Cyrillská“ dne 2., 3. in 4. avg. cerkveno glasbene vaje in to v proslavo škofovskega jubileja sv. očeta Leona XIII. Dne 2. avg. bode ob 9. uri koralna maša v cerkvi emavskih benediktincev. Ob 1/211. pozdravi predsednik udeležnike ter ima za njim monsg. dr. I. Pacht liturgičen govor. Popol. ob 3. predavanje g. Jos. Foerster-ja o modulaciji z ozirom na cerkvene tonovske načine. Ob 5. skušnja iz greg. koral pod vodstvom benediktinca P. Albana Sachleitera. — Četrtek, 3. avg. v cerkvi sv. Gala pod vodstvom I. A. Stary-ja 5glasna maša „de apostolis“ zl. Ign. Mitterer. Spremljive pesmi — koralno po „Grad. Rom.“ in „Pange lingua“ 4 gl. zl. I. A. Stary. Ob 1/211. govor Klem. Kuffner-ja „o narodnem petju;“ ob 3. uri pop. koralne vesperae PP. benediktincev v Emavs-u. — Ob 5. uri druga pevska skušnja; ob 1/28. uri zv. cerkv.-glasbeni koncert, pri katerem se bodo pele skladbe Witt-ove (3), P. Piel-ova (1), Mitterjeva (1), I. Ev. Zelinkini (2), I. Cainer-jevi (2), J. Foerster-jeva (1), in Er. Hruškina (1). — Petek 4. avg. poje Girilska pevska šola v cerkvi sv. Egidija sv. Jožefa mašo zl. Ed. Tregler. Ob 11. uri v dvorani „blagajne sv. Vavlaava“ razlaganje „sapnice na stožke“, za katero je firma Rejna & Černý nalašč orgle postavila. — Udeležniki naj se preskrbē z „Graduale Rom“. Pričakujejo zastopnikov vseh župnijskih cirilskih društev na Češkem, Moravskem in v Šleziji.

— Sv. Ambrozija društvo dunajsko pa priredi vsled pobude vis. c. kr. ministerstva za poduk in bogočastje od 7.—12. avg. t. l. v Opavi (Troppau) v učnih sobah c. kr. učiteljsča za pevovodje, orglavce in pevske učitelje podučevalni kurz, obsegajoč: 1. Glasbo, pedagogiko in metodiko; 2. cerkveno petje in 3. orglanje. — Vsem udeležnikom dala se bodo poučila brezplačno, in nekaterim tudi gmotna podpora za potovanje.

— V Milanu snuje se „Leona XIII. konvikt za učitelje“ z namenom vzgajati v resnici krščanske in dobro izvežbane učitelje, kateri se bodo tudi podučevali v liturgičnem petju in orglanji, kar se dandanes v enakih zavodih na Laškem ne godi. Tu vzgojeni učitelji bodo torej tudi lahko orglarsko službo opravljali in reforma pričakuje od njih dobrih boriteljev za cerkv. glasbo.

— Odbor za obhajanje 800-letnice Orlandus-Lassus-ove smrti v Mons-u (Hennegau) je v ta namen določil 50.000 frankov; tudi vlada in razna pokrajinska mesta so obljubila zdatne podpore.

— Skladatelji Saint-Sains, Makso Bruch in Čajkowsky so prejeli od Cambridge-univerze v Londonu doktorski naslov.

Današnjemu listu pridane ste 7. in 8. štev. prilog.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milie.